

non possit, Dalfinus pro eo satisfaciat ad beneplacitum vestrum: hoc quippe manu sua in nostra affirmavit. Pro qua sua promissione adimplenda si venerit ad pedes vestræ majestatis (372), quod et proposuit, mitius quam meruit supplicamus agi cum juvene: non quod velimus impunitum esse tam grande facinus, sed ut Ecclesia, si fieri potest, debita satisfactione honoretur, ut is qui satisfacit, supra vires patientiæ suæ non exasperetur, et pœniteat (373) hominem nostris acquievisse consiliis.

EPISTOLA CXXXVII (374).

AD IMPERATRICEM ROMANORUM (375).

Mediolanenses non ante receptos in gratiam a pontifice, quam ipsi Lotharium imperatorem recipiant. Hinc eos clementiæ imperatricis commendat.

In reconciliatione Mediolanensium (376) non oblitus sumus unde a vestra excellentia præmoniti fuimus. Quod etsi non monuissetis, nihilominus honori vestro et regni utilitatibus intenderemus, sicut ubique et semper fideliter, quantum possumus, facimus. Non ante sane Mediolanenses in gratiam domini papæ et Ecclesiæ unitatem recepti sunt, quousque palam Conrado refutato et abnegato, dominum nostrum Lotharium in suum regem et dominum receperunt, et Romanorum imperatorem Augustum una cum toto orbe confessi sunt: et de injuria transacta, juxta consilium et mandatum domini papæ,

(372) Inde colligitur hanc epistolam summo Pontifici directam esse, qui Majestatis vocabulo non raro compellatur ab aliis, ut a Bernardo in epistolis 46, 150. n. 3, 166, etc., item ab Odone de Digoilo, et aliis. Quanquam hic titulus inferioribus etiam quandoque prælati tribuitur ex notis ad epistolam 370.

(373) Supple, non, ex superiori membro, non exasperetur, et non pœniteat; ut in fine epistolæ sequentis.

(374) Scripta anno Christi 1134.

(375) Richeram. Alias, imperatorem: mendose.

(376) Ea de re ita Sigonius de regno Ital. libro II ad annum 1134: « Mediolanenses, » inquit, « cum se sacrorum communione spoliati, et metropolitana dignitate nudatos cererent, eo quod Anselmum secuti Conrado et Anacleto hæsisent, actorem penitentia duci auctore Ribaldo episcopo, quem Anselmo repudiato sublegerant, Innocentii et Lotharii recuperare gratiam studuerunt: atque ea de re litteras item ad Bernardum, cujus maximam norant esse auctoritatem, scripserunt. Bernardus vero ad concilium Pisanum ab Innocentio accessit, cum per Lombardiam eo festinans transiret, litteris scriptis gratulatus quod errorem deposuissent, et se votis eorum obsecuturum atque in reditu ad eos accessurum, promisit. Eo Pisas profecto, concilium est institutum, atque ejus potissimum sapientia consilioque perfectum. Ejus concilii actiones fuere multæ. Summa tamen in Anacleto cum fautoribus execrando versata est. Mediolanensibus, qui ad auctoritatem Innocentii Ribaldo auctore redierant, honoris causa multa tributa: ut Ribaldus, quem ipsi delegerant, dignitatem teneret; ut ea sedes metropolitana, sicut ante esset, ac pallio dignaretur; ut legatio ad eos expiandos honestissima mitteretur. Missi vero sunt Guido Pisanus, et Matthæus Albanus episcopus, legati a latere: atque eis socius est adjunctus ipse, quem in primis requirebant, Bernardus ut discidium ab Anselmo archiepiscopo excita-

digne vobis sese satisfacturos esse tacto sacrosancto Evangelio sponderunt. Unde magnas agentes gratias divinæ bonitati, quæ absque bellorum periculis absque humani sanguinis effusione, inimicos vestros sic humiliavit: rogamus vestram satis nobis expertam clementiam, ut tempore suo, cum requisierint prædicti Mediolanenses, per dominum papam, utique mediatorem reconciliationis, gratiam vestram benignos vos atque placabiles inveniamus: quatenus nec eos pœniteat sanis paruisse consiliis, et vos de eis debitum habeatis servitium et honorem. Non enim decet ut fideles vestri, qui pro honore vestro laborant apud vos confundantur. Confundentur autem, si qui de benignitate vestra spem indulgentiæ promiserunt, cum pro ipsis invenerint, invenerint vos, quod absit! inexorabiles.

EPISTOLA CXXXVIII (377).

AD HENRICUM REGEM ANGLORUM.

A rege suppeticas petit pro Innocentio papa.

HENRICO illustrissimo Anglorum regi, BERNARDUS abbas dictus de Clara-Valle, honorem, sospitatem et pacem.

Velle vos instruere, de his præsertim quæ spectant ad honestatem, aut insipientis est, aut vos penitus ignorantis. Eapropter rem simpliciter intimare sufficit, et hoc paucis, quoniam facile omnia tenenti, multa superflue ingeruntur. In ingressu

tum exstinguere, ac populum religione contactum scelere liberarent. Mediolanenses, ubi Bernardum cum legatis adventare sensere, ex templo ingenti lætitia urbe effusi, obviam ad septem millia passuum prodire, tanta ordinum, ætatum, sexuumque universorum frequentia, ut urbem deserere, atque alio commigrare ipsos putares velle: interstinctis vero agminibus eum partitisque recipientes, certatim et intueri, et alioqui, et pedes etiam deosculari gestiebant: quin et pilos de vestibulis ejus detractos ad oportuna incidentium morborum remedia reservabant, omnia sancta judicantes, quæ ille contigisset, et se sanctos fieri eorum contactu putantes, atque ita lætis clamoribus in urbem et hospitium deduxerunt. Die inde constituto concilium est habitum. Ibi primum Anacleto rejecto, Innocentium, ut verum et catholicum pontificem approbarunt. Deinde Conrado repudiato, palam Lotharium regem et dominum acceperunt, et Romanorum imperatorem Augustum una cum toto terrarum orbe confessi sunt et de contumacia adhibita se ex concilio et mandato Innocentii satisfacturos esse tacto sacrosancto Evangelio sponderunt, ac mox Bernardi judicio subjicientes, piaculum quod ille imposuit, receperunt. Dum vero Bernardus Mediolani fuit, quamplurimos, qui offerebantur, homines male affectos, divina virtute cum omnium admiratione sanavit, claudis gressus, cæcis aspectus, debilibus pristinos artuum motus restituit, præcipue vero multi, quos per schisma demou invaserat, liberati. Inde jussu Innocentii ad pacificandas ipsas inter se Lombardiæ civitates profectus, Papiam et Cremonam se contulit. Cum vero apud Cremonenses nihil profecisset, eorum Innocentio pertinaciam significavit his verbis: *Cremonenses induruerunt, et prosperitas eorum perdit eos. Mediolanenses contemnunt, et confidentia eorum seducit eos. Isti in curribus et equis spem suam ponentes, meam frustraverunt et laborem meum exinanierunt.* Ita ille.

(377) Scripta anno Christi 1133.

urbis sumus, salus est in januis, justitia nobiscum est; sed Romanis militibus cibus iste non sapit. Itaque justitia placamus Deum, militia terremus hostes: solis necessariis necessaria 145 non habemus. Quid opus sit facto, ut opus vestrum compleatur, quod de domini papæ Innocentii magnifica et honorifica illa susceptione fecistis, vos melius nostis (378).

EPISTOLA CXXXIX (379).

AD LOTHARIUM IMPERATOREM.

Excitat imperatorem ad reprimendos schismaticos. Causam cujusdam ecclesiæ apud Tullum sitæ commendat.

LOTHARIO Dei gratia Romano imperatori Augusto, BERNARDUS abbas dictus de Clara-Valle, si quid potest peccatoris oratio.

1. Benedictus Deus, qui vos elegit (380), et erexit cornu salutis nobis, ad laudem et gloriam nominis sui, et reparandum imperii decus, ad subveniendum Ecclesiæ suæ in tempore malo, postremo ad operandum etiam nunc salutem in medio terræ. Ipsius est enim opus, quod corona gloriæ vestræ ita in dies ampliatur et sublimatur, mirabiliter crescens ac proficiens in omni decore et magnificentia apud Deum et homines. Ipsius profecto nuper opus et

(378) Quid fecerit rex Anglorum Henricus, hujus nominis primus, vide Vitam S. Bernardi, libro II, cap. 1, n. 4. Quod et Willelmus Malmesburiensis illius sæculi scriptor, æque Anglus, descripsit Historiæ Novellæ libro I, his omnino verbis: Innocentius Roma exclusus, transcensit Alpibus Galliam contendit. Ibi ab omni citramontana Ecclesia susceptus est. Quin etiam rex Henricus (qui non leviter a sententia, quam semel posuisset, dejici nosset) illi apud Carnotum ultro manus dedit, et apud Rotomagum non modo suis, sed et optimatum, et etiam Judæorum muneribus dignatus est. Rogerus Hovedenus et ipse in Annalibus eandem commemorat receptionem anno 1131. Porro anno 1132, ut habet Fulco, Beneventani Chronici scriptor, cum Lotharius imperator Innocentii restituendi gratia Romam obsedisset, nec satis haberet virium ad eam expugnandam, utpote duorum millium duntaxat præsidio instructus, Bernardus qui et ipse aderat, a rege Anglorum suppeticas hisce litteris expetiit; quod tamen ipse præstare non potuit. Denique quam religiose et christiane ultimam diem clausit anno 1135, discimus ex Hugonis archiepiscopi Rotomagensis epistola ad Innocentium papam scripta, dignissima certe quæ legatur apud Guillelmum Malmesburiensem, Historiæ Novellæ libro I, et apud Baronium ad annum 1135.

(379) Scripta circa annum 1135.

(380) Lotharium scilicet Saxoniam ducem, virum per omnia commendabilis, teste Guillelmo Tyrio, lib. XII, cap. 16; Outone Frisingensi, libro VII, cap. 17; Sigonio, qui non minus pietatis quam virtutis laude hominum memoriæ commendatum ait; abbate Ursperg, qui strenuum belli ductorem, providum in consilio, terribilem inimicis Dei et sanctæ Ecclesiæ, etc. celebrat; Petro Diacono, qui miris ac magnificis eundem elogiis deprædicat. « Quis tanti, » inquit « imperatoris animum non admiretur? Sederat ad sedandas fratrum dissensiones in capitulo a prima diei hora usque ad Vesperas, absque cibo potuque perdurans, dum paci unitati que consuleret. Nempè sub imperii chlamyle cœlesti militabat Regi. Nam, ut ipse testis sum, in expeditione constitutus, summo

virtus fuit, quod iter satis laboriosum et meticolosum, pro pace regni et Ecclesiæ liberatione susceptum, in tanta prosperitate peregristis (381). Romæ siquidem imperialis culminis plenitudinem gloriosissime assecutus, idque, quod majus fuit, in manu non magna, ut animi fideique magnitudo clarius emereret. Quod si ante tantillum exercitum terra tremuit et quievit, quantus potamus horror hostium corda invadere habeat, cum cœperit rex procedere in magnitudine brachii sui? Animabit insuper honestas causæ; imo duplex provocabit necessitas. Non est meum hortari ad pugnam: est tamen (securus dico) advocati Ecclesiæ arcere ad Ecclesiæ infestatione schismaticorum rabiem: est Cæsaris propriam vindicare coronam ab usurpatore Siculo (382). Ut enim constat Judaicam sobolem sedem Petri in Christi occupasse injuriam (383); sit procul dubio omnis qui in Sicilia regem se facit, contradicit Cæsari.

2. Si autem utrumque incumbit Cæsari, restituere scilicet quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo, cur apud Tullum res Dei minuitur, cum Cæsar nihil ibi lucretur? Verendum est ne minimorum neglectus, impedimentum sit maximorum. Hoc

diluculo Missam pro defunctis, dehinc pro exercitu, tertiam postremo (forte pro semel) diei Missam audiebat. Vide cætera omnino digna legi, bonis principibus exempla futura: ut non immerito Bernardus laudet Deum, qui talem imperio principem providerit.

(381) Nempe cum hortatu Bernardi ex Germania in Italiam, et Romam usque, licet exiguis stipatus copiis, contendit, ut Innocentium in sedem restitueret, et ab eo vicissim solemnem imperii coronam reciperet. Quod et factum in ipsa Urbe, in Laterano; cum interim antipapa Anacletus basilicam Vaticanam, et munitissima quæque Urbis loca cum suis, tum operibus, tum præsidio firmata teneret. Vide Baronium, anno 1132, Sigonium, lib. XI, eodem anno; Vitam S. Bernardi, lib. II, cap. 2. Et tamen Ordericus, libro XII, pag. 896, ubi Lotharii Romanum iter anno 1133 susceptum describit, ait mandasse Petro, « ut alii cederet, aut judicium de ordinatione sua subiret: » idemque Innocentio mandasse. Et Petrum quidem acquievisse, non vero Innocentium. Unde Lotharium contra eum indignatum, Petro quæ possidebat dimississe, » et negotio imperfecto recessisse.

(382) De jure regni Siculi magna alias fuit disceptatio. De hac nihil modo ad nos. Videat ea de re, qui volet, scriptum Baronii, si tamen exstet hodie, et qui contra eum scripsere. Non immerito usurpatorem Siculum vocat Bernardus, qui Apuliæ Calabriæque ducatus jure clientelari commissos Guillelmo suo consobrino usurpavit, et tenuit a Calixti pontificatu usque ad annum 1136, quo Lotharius secundo Italiam ingressus (secundum Ursperg.) Apuliam invasit, Rogerumque vicit, hoc in primis sermone suos ad pugnam milites accendens, quod contra perduellem Ecclesiæ, ejusque sacris emotum arma sumerent. Vide Ottonem Frisingensem, lib. VII, capp. 16 et 20; Fazell, lib. VII, poster, decad. Idem tamen postea respuit, agantibus Bernardo et Petro Cluniacensi, qui litteris eum reconciliationis admonuit.

(383) Hoc ipsum est quod ex Actis Cenomannensium episcoporum notavimus in præfatione ad hunc tomum, nempe Anacletum, seu Petrum Leonis ex Judaismo duxisse originem.

est quod dico. Ecclesia Sancti Gengulfi (384) graviter injusteque, ut dicitur, in illa civitate opprimitur: et aiunt vestrae prudentiae nescio qua fraude subreptum, ut domino papae, per justitiam subvenire paranti, vestrae interventu precis obviaretis. Obsecro et consulo consultius agi, noxiam revocari precem, dari locum justitiae, antequam ecclesia illa funditus destruatur. Pauper sum ego: fidelis tamen vester, et si videor importunus, fortassis inde est. Dominam imperatricem in Christi charitate oppido salutamus.

EPISTOLA CXL (385).

AD EUMDEM.

Pisanos pontificis studiosos apud Lotharium commendat.

Miror eujus instinctu vel consilio vigilantiae vestrae subripi potuerit, ut homines, digni certe duplici honore et gratia, contraria a vobis audirent. Pisanos dico, qui primi et soli interim adhuc erexere vexillum **146** adversus invasorem imperii (386). Quam justius in eos regia incanduisset indignatio, qui populum strenuum et devotum quacunq̄ occasione offendere ausi sunt, eo praecipue tempore, quo accincti in multis millibus suis exierant oppugnare tyrannum, ulcisci injuriam domini sui, et imperialem defensare coronam? Ut enim congruentissime assignem huic genti quod olim de sancto David dicebatur; quenam, quaeso, in omnibus civitatibus, sicut Pisa, fidelis, egrediens, et regrediens, et pergens ad imperium regis? (Reg. xxii, 14.) Nonne hi sunt, qui nuper regni illum unicum ac potentissimum hostem ab obsidione Neapolis fugaverunt? Nonne hi sunt qui etiam, quod pene incredibile dictu est, in uno impetu suo expugnaverunt Amalfiam, et Rebellem [al Rivellum], et Scalam, atque Atturiam, civitates utique opulentissimas et munitissimas, omnibusque qui antehac tentaverunt, usque ad hoc tempus, ut aiunt, inexpugnabiles? Quam dignum, quam aequum, quam plenum ratione et justitia fuerat, ut fidelium terra, interim saltem dum haec acclarent, ab omni hoste secunda consisteret: tum pro praesentia summi pontificis, quem jam dudum exsulem Pisani apud se cum summo honore servabant et servant; tum pro servitio imperatoris, pro quo et ipsi tunc temporis exsulabant?

(384) De S. Gengulfo aliis *Gangulfo*, seu *Jangulfo* ita Siebertus ad annum 759: « S. Gengulfus claret in Burgundia, qui etiam martyrii claruit gloria. » In ejus honorem Tulli in Lotharingia constructa est, sub annum 1065, insignis basilica a S. Gerardo ejusdem civitatis episcopo, ut litteris mihi significatum est ab illustrissimo et revendissimo D. Andrea Saussayo episcopo, ac comite Tullensi, non minus scientia et scriptis quam dignitate conspicuo. Sic enim in veteri codice quem penes se habet: « Sancti quoque Gengulfi abbatiam ad meridianum introitum ejusdem civitatis primus construxit S. Gerardus, et brachium praefati sancti in hac urbe asportavit. Udo vero, Tullensis itidem episcopus, eandem ecclesiam restituit. Ubi vides S. Gengulfi ecclesiam abbatiae nomine insignitam, quod vocabulum nonnullis etiam ecclesiis collegiatis olim tribue-

Factum est autem per contrarium, ut gratiam, qui offenderunt; et qui servierunt, iram mererentur. Sed vos fortassis adhuc ista nesciebatis, Oportet ergo nunc quando res est nota vobis, imo et decet et expedit, mutare vos et verbum et animum: ut viri regiis magis favoribus et muneribus honorandi, a vestra parte de caetero audiant et recipiant prout meriti sunt. O quantum meruerit Pisani, quantum adhuc mereri possunt! Sat est dictum sapienti.

EPISTOLA CXLI

AD HUBERTUM ABBATEM IGNIACENSEM (387).

Graviter eum perstringit, ob munus praelationis inconsulto ac temere dimissum.

1. Parcat tibi omnipotens Deus: quid voluisti facere? Quis te crederet ad tantum prorumpere malum, hominem tantis praeditum bonis? Quomodo potuit arbor bona pessimum hunc ex se producere, fructum? O quam terribilis Deus in judiciis super filios hominum! Non miror quod diabolus istud potuit, sed quod Deus permisit, quippe cui jam tot annis pure, sicut credimus, et devote serviisti. Quid faciet de me, utique pigro et negligenti servo, qui fidelem famulum suum sic vel ad tempus tradidit in animam inimicorum ejus? Quid, quaeso, rationis, imo quid non impietatis habet haec fuga tua, de qua filii lae gent, adversarii rident? Miror quod te non terruit Arnoldi abbatis (388) exemplum: cujus similis praesumptio digno, sed pavendo fine, ut bene meministi, in brevi est vindicata. Et quidem ille qualem- cunque, ut bene novi ego, habuit causam, tu nullam. Numquid enim aut monachi tuis erant inobedientes imperiis, aut conversi segnes in operibus, aut vicini forte tibi tuisve rebus infesti, aut certe modica et non sufficiens substantia mundi, quatenus relinquere cogereris, quos vel regere, vel pascere non sufficeres?

Vide ne et te tangat vox illa Dei: *Quia odio habuerunt me gratis* (Joan xv, 25). Quid enim debuit tibi facere, et non fecit? Vineam tibi plantavit electam et speciosissimam. Sepem ei circumdedit votivae continentiae, torcular **147** districtissimae disciplinae fodit in ea, ei aedificavit sanctae paupertatis turrim, ad caelos usque pertingentem. Te cultorem atque custodem constituit: honestavit te in laboribus tuis, et complebit illos, si permittis. Sed tu, proh nefas!

batur, ut etiam nunc advertere est in Sancto Exsuperio Corboliensi, ubi praepositus seu prima digni tas capituli abbas appellatur.

(385) Scripta circa annum 1135.

(386) Scilicet Rogerium.

(387) Scripta anno 1138. Humbertus, ex Casadei monacho factus Claræ-Valleensis; dein a Bernardo primo abbas anno 1127 praeficitur monasterio Igniacensi, diocesis Remensis. Vitae privatae studio regimem abdicavit anno 1138, quo anno scripta haec epistola ex Italia. Perstitit nihilominus in sua abdicatione Humbertus, suffecto in ejus locum Guericco; mortuus apud Claram-Vallem anno 1148, ut in tomo II dicemus, referendo egregium sermonem, quem Bernardus in ejus obitu habuit.

(388) Scilicet, Morimundi, ad quem epistola 4.

destruis maceriam ejus, et racemis optimis plenam exponis omnibus qui praetergrediuntur viam. Heu! quis prohibebit aprum de silva, ut non exterminet; et singularem ferum, ne depascat eam? Mirum vero si in hoc morti te bene praeparare putas, quod quidem ad me scripsisti, ut in tanto scandalo, et in anathemate domini papae mori velle non timeas. Deinde, si ita necessarium erat, non potuit aliud tempus considerari, nisi cum necessitatibus universalis Ecclesiae detineor, ut illi miseræ, quam exponis, non liceat subvenire? Obsecro te, per eum qui pro te crucifixus est, ut satis afflictos amplius cruciare parcas, et tristitiam super tristitiam addere desistas: quia, ut verum fatear, sic pro hac Ecclesiae generali gravique scissura affectus sum, ut tædeat animam meam vitae meae, etiam te et tuis in pace degentibus.

EPISTOLA CXLI.

AD MONACHOS ALPENSES (389).

Monachos Alpenses, qui se sub ordine Cisterciensi Claræ-Valleisibus aggregaverant, commendat et consolatur de absentia Patris ad altiorem gradum assumpti. Hinc de novo abbate eligendo eos monet.

1. Bonus Pater vester atque noster, auctore Deo, ad altiorem gradum assumptus est. Faciamus ergo, charissimi, quod dicit propheta: *Elevatus est sol, et luna stetit in ordine suo* (Habacuc, iii, 11). Sol est ille, per quem Alpensis congregatio illustris ubique redditur, tanquam luna per solem. Elevato itaque illo, stemus nos in ordine nostro, quicumque elegimus abjecti esse in domo Dei nostri, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum (Psal. lxxxiii, 11). Ordo noster abjectio est, humilitas est, voluntaria paupertas est, obedientia, pax, gaudium in Spiritu sancto. Ordo noster est esse sub magistro, sub abbate, sub regula, sub disciplina. Ordo noster est studere silentio, exerceri jejuniis, vigiliis, orationibus, opere manuum; et super omnia, excellentiorem viam tenere, quae est charitas porro in his omnibus proficere de die in diem, et in ipsis perseverare usque ad ultimum diem. Et haec quidem assidue vos confidimus acitare.

2. Caeterum unum opus fecistis, et omnes mirantur: quod cum sancti essetis, non reputantes vestram sanctitatem, alienam participare curastis, ut essetis sanctiores. Impletum est quod legitur in Evangelio: *Cum feceritis omnia quae mandata vobis fuerint, dicite: Servi inutiles sumus* (Luc. xvii, 10).

(389) Scripta anno Christi 1138.—Alpense cœnobium, diocesis Genevensis in Sabaudia, hodie Anniciensis. Fundatum ab Humberto II Sabaudiae comite, sub primo abbate Guarino, qui deinde Sedunensium factus episcopus, occasionem huic epistolae praebuit, qua Bernardus monachos Alpenses suo abbate destitutos consolatur. Gaspar Jongelinus in Notitia Abbat. Cisterc. hujus monasterii foundationem refert ad annum 1136. Sed ante eum annum fundatum esse, nec monachos ab initio habitum et instituta Cisterciensium fuisse amplexos, sed iis se tandem submi-

PATROL. CLXXXII.

Inutiles vos reputatis, et humiles inventi estis. Recta facere, et inutilem se reputare, apud paucos invenitur, et ideo multi admirantur. Hoc, inquam, hoc prorsus vos de illustribus reddit illustriores, sanctiores de sanctis. Et ubicunque divulgatus est sermo iste, replevit omnia odore suavitatis. Haec virtus, me iudice, praefertur item protractis jejuniis et anticipatis vigiliis, omni denique corporali exercitio; tanquam vere pietas quae ad omnia valet (I Tim. iv, 8). Quam laeto sinu collegit vos multitudo Cisterciensis! Quam alacri vultu spectavit hoc angelica celsitudo! Noverunt siquidem illi spiritus omnipotenti Deo placere super omnia fraternam societatem et confederationem, cum dicat per prophetam, *Glutino bonum est* (Isa. xli, 7), et per alium, *Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum!* (Psal. cxxxii, 1.) item, *Frater 148 fratrem adjuvans, ambo consolabuntur* (Prov. xviii, 19).

3. Advertitur etiam hoc factum humilitatem redolere: quae quam accepta sit divinae majestati, docet ille qui dicit, *Superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam* (Jac. iv, 6): ostendit et ipse humilitatis Magister per semetipsum dicens, *Discite a me quia mitis sum et humilis corde* (Matth. xi, 29). Quid dicam de nostro pusillo grege Claræ-Vallis, cui specialius adhesistis, quanto vos et quam speciali complectatur affectu? Non potest dici verbo, quod de mutua charitate inter nos et vos spiritualis infusio mirabiliter operatur. Superest, fratres, ut, invocato Spiritu sancto, maturetis vobis eligere patrem. Nam si me exspectareis, vereor ne adventus noster differatur in longum, et illa dilatio esset periculosa. Sed vocate ad vos fratrem nostrum charissimum Godefridum priorem Claræ-Vallis, qui et in hoc, sicut in aliis, impleat vicem nostram: ut consilio ejus, vel forte illorum, quos ipse pro se miserit, si venire non poterit, necnon et Patris vestri Guarini, talem personam eligatis, de qua et Deus honorem habeat, et vos salutem. Memores mei estote, fratres.

EPISTOLA CXLIII (390).

AD SUOS CLARÆ-VALLENSIS.

Diuturnam sui absentiam excusat, sibi non minus, imo magis gravem, quam suis. Interim breviter eos officii admonet.

Charissimis fratribus CLARÆ-VALLIS monachis,

sisse, facile est colligere ex praesenti epistola, praesertim verbis illis, « Quam laeto sinu collegit vos multitudo Cisterciensis! » Et quidem Claræ-Vallis se peculiariter aggregasse, constat ex sequentibus Bernardi verbis. Vide etiam epistolam 253, ad dictum Guarinum, et Manricum in Annalibus ad annum 1136, quo factam gesserit aggregationem. De hoc monasterio lege insuper vitam S. Bernardi, lib. I, n. 67.

(390) Scripta circa annum 1135.

conversis (391), novitiis, frater BERNARDUS, gaudere in Domino semper.

1. Ex vobis perpendite quid patiar ego. Si vobis molesta est absentia mea, nemo dubitet mihi esse molestiorem. Non enim parisi jacturæ, nec ejusdem gravaminis est, me uno carere vos, meque vestra universitate destitui. Tot me necesse est affici curis, quot vos estis; et ad singulos quosque vestrum dolere absentiam, timere pericula. Duplex contritio ista non me deseret, quousque meis visceribus ego reddar: quod quidem et vos sentire pro me non ambigo; sed ego unus sum. Vobis ergo una, mihi multiplex incumbit tristani ratio, utpote pro omnibus vobis. Nec solum cruciat, quod absque vobis vel ad tempus vivere cogor, sine quibus et regnare miseram mihi reputo servitum: sed etiam quod versari compellor in his quæ amicam quietem omnino perturbant, et meo proposito minus fortasse conveniunt.

2. Hæc scientes, moræ meæ, quæ meæ non est voluntatis, sed ecclesiasticæ necessitatis, non oportet vos indignari, sed compati. Spero autem quod non erit longa: vos orate ut non si infructuosa. Detrimenda quæ interim forte contingent, emolumenta reputentur, quoniam Deus in causa est: qui, cum sit benignus, et omnia possit, facile damna resarciat, non solum integre, sed etiam cumulate. Propterea bono animo simus, Deum habentes nobiscum, in quo et vobis præsentem sumus, quantumlibet terrarum spatiis divisi a vobis videamur. Quicumque in vobis bene officiosum se ipsum exhibet, humilem, timoratum, studiosum lectionis, orationibus vigilem, fraternæ charitatis sollicitum, non me putet absentem sibi. Nam quomodo ei præsens spiritu non sum, cum quo est mihi cor unum, et anima una? Si quis autem susurro (quod absit!) existit inter vos, aut bilinguis, aut murmurans, aut contumax, aut impatiens disciplinæ, aut inquietus et vagus, et qui panem otiosus comedere non erubescat, **149** huic etiam si corpore præsens essem, longe esset ab eo anima mea, eo quod ipse longe fecerit a se Deum, morum, non locorum distantia.

3. Interim, fratres, dum venio, servite Domino in timore, ut sine timore quandoque de manu inimicorum vestrorum liberati serviatu illi. Servite in spe, quoniam fidelis est in promissis: servite ex merito, quia multus in meritis est. Nam etsi cætera taceam, hoc solo certe non immerito vitam sibi vindicat nostram, quod pro ea præbuit suam. Nemo

(391) Conversi olim dicebantur, qui ex adultis conversi ad religionem, quo nomine distinguebantur a pueris oblati. Hic conversi dicuntur fratres laici seu barbati, de quibus supra in epistola 141, n. 4. In abbatum electione aderant ex epistola 36, n. 2, nimirum ut olim populus cum clero in electione episcoporum. Hic ante novitios nominati, contra in sermone 22, de Diversis, n. 2, in chorum non admissi. Bernardus eos distinguit a monachis. Tunc enim apud Cistercienses monachi proprie non censebantur, ut probat Exordii Cisterciensis caput 15, tametsi quamdam faciebant professionem. Unde

igitur sibi vivat, sed ei qui pro se mortuus est (II Cor. v, 15). Cui enim justius vivam, quam ei, qui si non moreretur, ego non viverem? cui commodius, quam promittenti vitam æternam? cui magis ex necessitate, quam flammam perpetuas minitanti? Sed servio voluntarie, quia charitas libertatem donat. Huc provoco viscera mea. Servite in charitate illa quæ timorem expellit, labores non sentit, meritum non intuetur, præmium non requirit; et tamen plus omnibus urget. Nullus terror sic sollicitat, nulla præmia sic invitant, nulla justitia sic exigit. Ipsa vos mihi inseparabiliter jungat, ipsa me vobis jugiter representet, horis maxime quibus oratis, charissimi et desideratissimi fratres.

EPISTOLA CXLIV (392).

AD EOSDEM.

Molestiam longioris absentiae suæ a dilecta Clara-Valle, et tenerrimum erga filios suos affectum ac desiderium exprimit. Solatium nihilominus suum in tantis pro Ecclesia laboribus indicat.

1. Tristis est anima mea usque dum redeam, et non vult consolari usque ad vos. Quæ enim est mihi consolatio in tempore malo, et in loco peregrinationis meæ? Nonne vos in Domino? Minime quidem deserit me, quocumque iero, dulcis memoria vestri: sed quanto memoria dulcior, tanto absentia molestior. Heu mihi, quia incolatus meus non solum prolongatus est, sed et cumulatus! et revera, juxta Prophetam, *super dolorem vulnerum meorum addiderunt* (Psal. LXXVIII, 27), qui me a vobis aliquando vel corpore separant. Est commune exilium ipsumque molestum satis, quod quandiu sumus in hoc corpore, peregrinamur a Domino. Huic accessit et speciale, quod pene impatientem me reddit, ut cogar vivere sine vobis. Longa molestia, et tædiosa expectatio, vanitati huic occupanti omnia tamdiu manere subjectum, fæculenti corporis horrido circumdari carcere, et mortis vinculis, funibusque peccatorum necdum absolvi, et tanto tempore non esse cum Christo. Cæterum adversus hæc omnia unum mihi remedium qualecumque erat, et vere datum desuper, pro vultu videlicet gloriæ, qui absconditus est usque adhuc, videre interim templum Dei sanctum, quod estis vos. Ex hoc templo facilis mihi videbatur transitus ad illud gloriosum, ad quod Propheta suspirat, dicens: *Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vite meæ: ut videam voluptatem Domini, et visitem templum ejus* (Psal. XXVI, 4).

Innocentius II in quodam privilegio seu in epistola hic 352. « Conversos vestros, qui monachi non sunt, post factam in vestris cœnobiis professionem, nullus archiepiscoporum, episcoporum vel abbatum sine gata vestra licentia suscipere, aut susceptum retinere præsumat. » Et in consilio Remensi sub Eugenio III, conversi professi dicuntur can. 7, et siquidem ad sæculi vota redierint, matrimonio inhabiles declarantur, uti et monachi a quibus tamen distinguuntur. De Clara-Vallis primordiis lege notas in epist. 31.

(392) Scripta anno Christi 1137.

2. Quid dicam? quoties id solatium interpolatum est mihi? Ecce hoc tertio, nisi fallor, avulsa sunt a me viscera mea (393). Parvuli ablactati sunt ante tempus: ipsos quos per Evangelium genui, non licet educare. Propria denique deserere, et aliena curare cogor: et dubito pene quid magis ægre feram, an subtrahi illis, aut intricari istis. Itane, bone Jesu, tota deficiet in dolore vita mea, et anni mei in gemitibus! Bonum mihi, Domine, magis mori quam vivere est, non tamen nisi inter fratres, inter domesticos, inter charissimos. **150** Id siquidem dulcius, humanius, tutiusque esse constat. Imo verum est ut in hoc remittas mihi, ut refrigerer priusquam abeam, et amplius non ero. Si placet Domino meo, ut oculi Patris qualiscumque, qui non sum dignus vocari Pater, claudantur manibus filiorum, ut extrema videant, exitum consolentur, spiritum suis desideriis levent ad consortium, si dignum judicas, beatorum, cum pauperum corporibus pauperis corpus sepeliant: hoc prorsus, si inveni gratiam in oculis tuis, precibus et meritis eorumdem fratrum meorum obtinere toto affectu desidero. Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. Nec mihi vivere volo, nec mori.

3. Sed dignum est ut qui dolorem meum audistis, etiam consolationem non ignoretis, si qua est. Primum quidem omni labore et calamitate, quam patior, solum arbitror esse in causa eum cui omnia vivunt. Velim, nolim, necesse est me vivere illi, qui meam sibi propriæ vitæ positione acquisivit; qui et potens est, si quid patimur pro ipso, recompensare nobis in illa die misericors et justus iudex. Quod si invitus militavero ei, dispensatio mihi tantum credita est, et ero servus nequam: si autem volens, gloria est mihi. In hac ergo aliquantulum consideratione respicio. Deinde quod sæpe non meis meritis superna gratia honestavit me in laboribus meis, et gratia illa in me vacua non fuit, sicut in multis expertus sum, et vos ex parte non latuit. Sed et hac vice quam necessaria Ecclesiæ Dei sit vel fuerit præsentia parvitas nostræ, dicerem ad consolationem vestram, si non gloriam redoleret. Nunc autem melius est ut hoc per alios cognoscatis.

4. Instantissima postulatione imperatoris, apostolicoque mandato, necnon Ecclesiæ ac principum precibus flexi, dolentes et nolentes, debiles atque infirmi, et, ut verum fatear, pavidae mortis pallidam circumferentes imaginem, trahimur in Apuliam.

(393) Hinc patet, Bernardum ter in Italiam profectum esse. Vide Chronologiam Bernardinam, infra.

(394) Balduinus, primus ex Cisterciensi familia cardinalis, creatus ab Innocentio anno 1130 in concilio Claromontano, postea archiepiscopus Pisanus, de quo in libro secundo Vitæ S. Bernardi, n. 49: « In Tuscia Pisis natalis gloria soli, et magnum Ecclesiæ lumen Balduinus effulsit. » Vir tantus scribæ officium Bernardo impendere non duxit indignum, laudatus in epistola 245. Confer epistolam 201.

Rogate quæ ad pacem sunt Ecclesiæ, rogare quæ ad salutem sunt nobis, ut iterum vos videamus, vobiscum et vivamus, et moriamur: et sic vivite, ut obtineatis. Infirmus in arcto temporis, certe cum lacrymis et singultibus ista dictavi, teste charissimo fratre nostro Balduino (394), qui stylo ea excepit: quem Ecclesia vocavit ad aliud officium et ad aliam dignitatem. Orate et pro ipso, tanquam unico solatio meo, et in quo spiritus meus plurimum requiescit. Orate pro domino papa, qui me pariter atque universitatem vestram paterno fovet affectu. Orate et pro domino cancellario (395), qui mihi pro matre est; et pro ipsis qui cum eo sunt domino Luca, et domino Chrysogono, magistro Yvone (396), qui se nobis exhibent fratres uterinos. Qui mecum sunt frater Bruno, et frater Girardus (397), salutant vos, supplicantes et ipsi pro se orari.

EPISTOLA CXLV (398).

AB ABBATES CISTERCHI CONGREGATOS.

Hos laborum et dolorum suorum conscios esse desiderat, excusans forte hoc pacto absentiam suam. Optat sane non peregre, sed inter suos mori.

In multa infirmitate corporis et cordis anxietate, Deus scit, dictavi ista ad vos, homo miser, homo natus ad laborem, frater tamen vester. Utinam nunc ipsum Spiritum, in quo congregati estis, merear habere interpellatorem ad vestram unanimi-tem, qui imprimat pectoribus vestris calamitatem quam patior; qui imaginem mei tristem ac supplicem, sicut est, fraternis affectibus representet. Non hoc oro, ut creet in vobis novam misericordiam, quia novi ego quam **151** familiaris universitati vestræ sit illa virtus: sed hoc oro, ut in intimo sentiat quo et quanto affectu oporteat misereri. Certus sum enim quia, si id datum fuerit, continuo lacrymæ de thesauro pietatis erumpent, singultus et gemitus et suspiria hinc inde pulsabunt caelos, et audiet Deus, et placabitur mihi, et dicet: Reddidi te fratribus tuis, non morieris inter extraneos, sed inter tuos. Tantis siquidem laboribus et doloribus affectus sum, ut sæpe tædeat me etiam vivere. Humanum autem dico propter infirmitatem nostram: desidero differri usquedum revertar ad vos ut non moriar nisi inter vos. De cætero, fratres, bonas facite vias vestras et studia vestra, quæ recta, quæ honesta, quæ salubria sunt constituentes et tenentes: ante omnia solliciti servare unitatem spiri-

(395) Scilicet, Hgimerico.

(396) Hi omnes cardinales: Lucas tituli sanctorum Joannis et Pauli creatus anno 1132, Chrysogonus anno 1134 tituli S. Mariæ de Porticu; Yvo ex canonico regulari Sancti-Victoris Parisiensis anno 1130, tituli Sancti Laurentii in Damaso, ad quem epistola 193.

(397) Bruno multorum discipulorum in Sicilia Pater dicitur in epistola 209. Girardus videtur esse Bernardi frater. De Brunone interim epistola 105, n. 4.

(398) Scripta circa annum 1137.

tus in vinculo pacis; et Deus pacis erit vobiscum.

EPISTOLA CXLVI.

AD BURCHARDUM BALERNENSEM ABBATEM (399).
Gaudet suos in eo formando labores non esse irritos: felicem tamen successum uni Deo tribuendum.

1. Ignitum eloquium tuum vehementer, et ignitum illo igne, quem Dominus misit in terram. Legi illud, et concaluit cor meum intra me: benedixi illi fornaci, de qua hujusmodi scintillæ evollant. Nonne cor tuum ardens erat in te, cum ista dictabas? Bonus homo de bono thesauro suo profert bona. Si laboravi in te, uti tu humiliter memoras, non me piget. Aravi in spem profecto percipiendi fructus, et spes non confundit. En de fructu operum meorum satiantur viscera mea in terra aliena: et sentio ipso meo experimento semina mea, non secus viam, non super lapides, non inter spinas, sed in terram bonam et optimam cecidisse. Et si, cum parerem, tristitiam habui, jam non memini pressuræ præ gaudio, quia natus est infans in mundo. Infans dixerim malitia, non sensu: quem posset Salvator præponere senibus imitandum, dicens, *Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum* (Matth. XVIII, 3). Infans qui dicat: *Super senes intellexi, quia mandata tua quæsi; qui dicat: Adolescentulus sum ego et contemptus, justificationes tuas non sum oblitus* (Psal. cxviii, 100, 141).

2. Confiteor tibi, Pater, Domine cæli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Ita, Pater, quia sic placitum est ante te (Matth. xi, 25, 26). Tuo placito sunt id quod sunt, non suo merito. Nec enim invenis merita, sed prævenis. Omnes peccavimus, et

(399) Balerna ordinis Cisterciensis in diocesi Vesontionensi condita anno 1136. Abbas primus Burchardus, cujus censuram habes in fine libri primi Vitæ S. Bernardi.

(400) Scripta anno Christi 1138. Istud Bernardi responsum deest in manuscriptis non paucis, in primis editis locatum post epistolam 307. Cæterum hæc epistola 147 duabus Petri epistolis respondet, quarum una est in libro secundo epistola 29, altera 37 quam hic exhibemus, ut videas, quanto amicitia lædere sibi invicem cohæserint sanctæ illæ animæ: de qua revide notas ad epistolam 228 epistola sic habet:

Venerabili et dilectissimo mihi domino BERNARDO Claræ-Vallis abbati, frater PETRUS humilis Cluniacensium abbas, valere semper in Domino,

Quantum reverentiæ, quantum amoris tibi anima mea in penetralibus suis conservet novit ille, quem in te veneror et amplector. Feci, hoc, etiam dum adhuc absentia tua, vultum corporis tui mihi invidens, abscondebatur: quia jam fama velocior corpore, beatæ animæ faciem oculis mentis meæ, modo quo poterat, inferebat. At ubi, quod diu negatum fuerat, tandem sum assecutus, et phantasmata somniorum veritate succedente evanuerunt: adhæsit anima mea tua, nec ab amore tuo ultra divelli potuit. Ita charitas tua totum me sibi deinceps vindicavit, ita virtutes tuæ et cogniti mores rapuerunt, ut nihil mihi

egemus præveniri. Tu ergo, frater, agnosce te præventum, et præventum in benedictionibus dulcedinis, non a me qui nihil sum, sed ab illo qui me, ut de tua te salute monerem, aspirando prævenit. Nam ut multum mihi tribuas, plantator sum, rigator sum: absque illo tamen qui incrementum dat, quid sum? ipsi te in omni humilitate subicias, ipsi tota devotione inhæreas. Me vero utere ejus servo, conservo tuo, comite in via, cohærede futuro in patria: si tamen studiosissime implevero ministerium ad quod tibi missus sum; idque quantum in me est effecero, ut hæreditatem capias salutis. Ad ea de quibus questus es, ita respondeo. Necessitates tuas ut meas portabo, cum venero.

152 EPISTOLA CXLVII.

AD PETRUM ABBATEM CLUNIACENSEM (400).

Petrus Bernardum, peregre inter varios et difficiles pro Ecclesia labores agentem, misso Gebuino archidiacono Trecensi consolatus fuerat. Ejus itaque benevolam animam suavissime recolit, et feliciter extincto jam schismate Ecclesiæ statum prædicat.

Domino et Patri reverendissimo PETRO Cluniacensi abbati, suus BERNARDUS, quod suus.

1. Visitet te Oriens ex alto, o bone vir, quia visitasti me in terra aliena, et in loco peregrinationis meæ consolatus es me. Bene fecisti, intelligens super egenum et pauperem. Absens eram, et absens etiam longo tempore; et recordatus es nominis mei, homo magnus, occupatus in magnis. Benedictus sanctus angelus tuus, qui pio pectori tuo id suggestit: benedictus Deus noster, qui persuasit. En teneo, unde glorior apud extraneos, litteras tuas, et illas litteras in quibus tuam mihi animam effudisti. Glorior quod habeas me non modo in memoria, sed et in gratia. Glorior privilegio amoris tui, reffectus sum de abundantia suavitatis pectoris tui.

de me, quod tuum non esset, relinquerent; nihil tibi de te non meum esse permitterent. Mansit in me constanter ex illo tempore, et utinam sic in te maneat Christi causa cæpta! mutua charitas, quæ sola, quia nunquam excidere novit, morem suum, quantum ad me pertinet, in me optime conservavit. Cumque hanc omni auro chariorem, omni gemma clariorem, in sinu meo reposuerim, in thesauris absconderim, miror quod tanto tempore, non qualia vellem indicia, hujus a te mihi custodiæ charitatis acceperim. Ago quidem gratias, quod sæpe per quoslibet salutationibus missis, non penitus te amici oblitum signasti. Sed queror, quod certiora per litteras indicia hactenus non dedisti. Certiora dixi, quia nescit charta impressum mutare sermonem: cum loquentium lingua, addendo, vel demendo, injunctam mutat sapiens veritatem. Unde, quia ut electus præliator, paratus in diem belli, pro Ecclesiæ Dei periculis, dextra et læva uteris, et per arma justitia a dextris et a sinistris contendis; nuntios meos, quos domino papæ dirigo, ex parte amicitia tue secure committo: quoniam qui alienorum causis assistis, tuorum negotiis deesse non poteris. Per quos, ut querela mea sopiatur, esse tuum, ac reditum, et statum domni papæ non solum legatis meis, sed et litteris tuis committe. Utinam et te a curia laboriosa, et me a cura periculosa expeditum, ut semper optavi, nunquam mutandus unus locus retineret, una charitas uniret, unus Christus susciperet!

Non solum autem, sed et glorior in tribulationibus, si quas dignus habitus sum pro Ecclesia pati. Hæc Plane gloria mea et exaltans caput meum, Ecclesiæ triumphus. Nam si socii fuimus laboris, erimus et consolationis. Collaborandum fuit et compatiendum matri, ne et de nobis quereretur dicens: *Qui juxta me erant, de longe steterunt, et vim faciebant qui quærebant animam meam* (Psal. xxxvii, 12, 13).

2. Deo autem gratias, qui dedit ei victoriam, honestavit eam in laboribus, et complevit labores illius. Tristitia nostra in gaudium, et luctus noster in citharam versus est. Hiems transiit, imber abiit et recessit, flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit, amputatum est sarmentum inutile, putre membrum. Ille, ille iniquus qui peccare fecit Israel, morte absorptus est (401), et ductus in ventrem inferi. Fecerat quippe, secundum prophetam, pactum cum morte, et cum inferno fœdus inierat (Isa. xxviii, 15): ideoque, juxta Ezechielem, factus est perditio, et non subsistit in æternum. Alius quoque omnium sicut maximus, ita et pessimus inimicus, abscissus nihilominus est (402). Et is erat unus ex amicis Ecclesiæ, sed illis, de quibus solet queri, et dicere: *Amici mei et proximi mei adversum me appropinquaverunt et steterunt* (Psal. xxxvii, 12). Si qui restant, cito speramus de similibus idem judicium. Prope est ut revertar ad fratres meos, si vita comes fuerit, per vos, sicut intendo, transiturus. Interim commendo me sanctis orationibus vestris. Salutamus fratrem Hugonem Camerarium, et omnes qui circa vos sunt, cum reliqua sancta multitudo.

EPISTOLA CXLVIII (403).

AD EUMDEM.

Paucis Petro respondet, plura in aliam occasionem reservans.

Domino PETRO abbati Cluniacensi, BERNARDUS, humile dilectionis obsequium.

Lectis litteris vestris, lætatus sum in eis quod tantillum videlicet tantus in benedictionibus dulcedinis prævenire curastis. Cæterum vivendi nos invicem, et colloquendi pariter, quoniam dignum judicatis, quando se offeret illa opportunitas, quando conveniens locus, quando justa occasio? Hæc interim 153 paucis vestris pauca red-

(401) Antipapa Anacletus, mortuus anno 1138. Mortis genus describit Ernaldus, in libro secundo de Vita S. Bernardi, cap. 7; Ordericus, pag. 915, Anacletum subita morte decessisse tradit. Victor ab æmulis Innocentii subrogatus, ex Vita Bernardi.

(402) Videtur is esse Gerardus episcopus Engolismensis, mortuus anno 1136, ex notis ad epistolam 126. De ejus morte Ordericus, pag. 908, ubi eum eruditissimum vocat, et virum « magni nominis et potestatis in Romano senatu tempore Paschalis papæ et Gelasii, Calixti et Honorii. »

(403) Scripta circa annum 1138.

(404) Scripta anno Christi 1138.

(405) Monasterium Sancti Bertini apud Audomaropolim, aliis Sithiense, cum ad extremam inopiam devenisset, a Lamberto abbate Hugoni abbati Cluniacensi commissum, anno 1101. Ita demum

didimus, ampliora libenter donaturi, cum ea vobis onerosa non fore cognoverimus. Alioquin quando hoc ipsum auderet nostra pusillitas, nisi daret ad dignitatem accessum vestræ dignationis humilitas?

EPISTOLA CXLIX (404).

AD EUMDEM.

Monet ut a monasterio Sancti Bertini tam operose sibi vindicando desistat.

Quam nolim fieri quod vestræ putem obviare Reverentiæ, credo sinceritatem vestram non latere. Ea fiducia suggerere vobis non dubito, quod suggerendum videtur. De monasterio Sancti-Bertini (405) vellem vos moderatius agere, quam cœpistis. Nam etsi hoc vobis in pace subijcere, et absque omni contradictione possetis, ne tunc quid vestra referre quidem video. Neque enim crediderim vos delectari honore, cum tanto onere. Nunc vero cum nec absque magno labore vindicare vobis, præfatum monasterium, nec in pace, ut aiunt, queatis possidere: honesta vobis, ut mihi videtur, præbetur quiescendi occasio, timor inquietandi.

EPISTOLA CL (406).

AD DOMINUM PAPAM INNOCENTIUM.

Laudat pontificem ex variis recte factis, ejusque zelum excitat adversus ambitionem Philippi, qui modis illegitimis sedem Turonensem invadere tentabat.

1. Sanitas capitis redundet in membra. Unguentum quod descendit in barbam de capite, extrema quoque fimbria vestimenti participet. Si percusso pastore diffugerant oves, valente et incolumi secure revertantur ad pastum. Quod dicimus hoc est. De gloriæ vestræ crebris successibus creber nuntius lætificat civitatem Dei. Justum proinde est ut vestra prosperatio Ecclesiæ roboratio sit: et cum exallat Deus electum de plebe sua, ipsa quoque se sentiat exaltari, ac de roboris incremento fortiolem agnoscat. Nam si compassa est, et conregnare debet. Sic dignum vobis, sic nobis necessarium. Quid enim? si in timore et angustia æquitatis vigor non languit, non tepuit fervor, modo cedimus cum appropinquamus ad palmam? quæ emittit in infirmitate, in sublimitate virtus succumbet?

2. Quam nempe in manu valida ordinatum est refloruit tum facultatibus, tum religione, tum etiam numero monachorum, ut cum ibi vix duodecim antea monachi vivere possent, ibidem accreverit numerus ad centum et quinquaginta, ex quibus multa Belgii et Franciæ monasteria regularem disciplinam receperunt, teste Hermanno monacho in Spicilegio tomo 12, pag. 443, cui Iperius consentit. Hugone Cluniacensi abbate mortuo, jugum excusere Sithienses, qui abbatem suum, inconsultis Cluniacensibus, in litem vocarunt. Eis eo usque perducta est, ut duos jam abbates, Joannem videlicet ac Simonem, dejecisset Innocentius II, agente Petro Venerabili, qui tandem urgente, Bernardo, jure suo cessit, et Bertinenses sui juris esse permisit. Vide notas ad Apologiam, tomo II.

(406) Scripta anno Christi 1133.